K. a ostatní proti České republice, rozsudek ze dne 3. 3. 2000

Stěžovatel: K.

Žalovaný stát: Česká republika

Číslo stížnosti: 35376/97

Datum: 03.03.2000

Článek Úmluvy: čl. 6 odst. 1

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Významnost: 2

VÝBĚR ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO SOUDU PRO LIDSKÁ PRÁVA PRO JUSTIČNÍ PRAXI Č. 2/2000

K. a ostatní proti České republice, rozsudek ze dne 3. 3. 2000

Evropský soud pro lidská práva (Třetí sekce) zasedající jako Senát ve složení
Sir Nicolas Bratza, předseda J.-P. Costa, L. Loucaides, F. Tulkensová, W. Fuhrmann, K. Jungwiert, K. Traja, soudci, a S. Dolléová, tajemnice, po neveřejném zasedání dne 1. února 2000 vynesl následující rozsudek, který byl přijat výše uvedeného dne:

POSTUP

1. Případ byl vyvolán stížností (č. 35376/97) na Českou republiku podanou u Evropské komise pro lidská práva (dále jen „Komise“) podle bývalého článku 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) sedmi českými občany (dále jen „stěžovatelé“) dne 17. března 1997.

První stěžovatel pan R. K., nar. 1957, bytem v Prostějově, Česká republika.
Druhý stěžovatel paní M. H., nar. 1922, bytem v Praze, Česká republika.
Třetí stěžovatel paní J. B., nar. 1923, bytem v Praze, Česká republika.
Čtvrtý stěžovatel paní E. O., nar. 1931, bytem v Praze, Česká republika.
Pátý stěžovatel paní D. R., nar. 1932, bytem v Praze, Česká republika.
Šestý stěžovatel paní E. K., nar. 1935, bytem v Praze, Česká republika.
Sedmý stěžovatel paní M. K., nar. 1967, bytem ve Speyeru, Německo.

Stěžovatele zastupuje pan A. Pejchal, advokát v Praze. Vládu České republiky (dále jen „Vláda“) zastupuje její zmocněnec pan E. Slavík, Ministerstvo spravedlnosti.

2. Stížnost se týkala restitučního řízení, na jehož konci Ústavní soud ČR rozhodl nálezem založeným zejména na dokumentech, se kterými nebyly strany seznámeny. Stěžovatelé namítali porušení článku 6 § 1 Úmluvy.

3. Dne 4. března 1998 se Komise (Druhá komora) rozhodla oznámit stížnost Vládě a vyzvala ji k vyjádření o její přípustnosti a odůvodněnosti. Vláda předložila své stanovisko dne 13. května 1998; stěžovatelé na ně reagovali dne 22. června 1998.

4. V souladu s článkem 5 § 2 Protokolu č. 11 k Úmluvě, který vstoupil v platnost dne 1. listopadu 1998, byla stížnost posuzována Soudem.
V souladu s ustanovením 52 § 1 Jednacího řádu Soudu předseda Soudu L. Wildhaber přidělil případ Třetí sekci. Členy senátu ustanoveného v rámci této sekce jsou ex officio K. Jungwiert, soudce zvolený za Českou republiku (článek 27 § 2 Úmluvy a ustanovení 26 § 1 písm. a/ Jednacího řádu Soudu) a Sir Nicolas Bratza, předseda sekce (ustanovení 26 § 1 písm. a/ Jednacího řádu Soudu). Dalšími členy jmenovanými předsedou sekce jsou J.-P. Costa, L. Loucaides, F. Tulkensová, W. Fuhrmann a K. Traja (ustanovení 26 § 1 písm. b/ Jednacího řádu Soudu).

5. Dne 27. dubna 1999 Senát prohlásil stížnost za přípustnou.

6. Dne 22. června 1999 předložili stěžovatelé své požadavky na spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy. Dne 27. června 1999 se k těmto požadavkům vyjádřila Vláda.

7. Dne 14. prosince 1999 Senát rozhodl, že k projednání merita věci nebude svoláváno ústní jednání.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

8. Stěžovatelé jsou dědici firmy „František Outa, továrna na mýdlo a jedlé tuky“ v Rakovníku (dále jen „firma“), která patřila členům jejich rodiny až do znárodnění bývalým komunistickým režimem.

9. Podle § 1 odst. 1 bodu 6 Dekretu prezidenta republiky č. 101/1945 Sb. (dále jen „Dekret“), který vstoupil v platnost dne 27. října 1945, byly od tohoto data znárodněny podniky na výrobu jedlých tuků s více než 150 zaměstnanci. Tehdejší ministr výživy byl zmocněn vyhlásit na základě § 1 odst. 4 Dekretu, které podniky byly znárodněny, jak bylo zaznamenáno v Úředním listu. Dne 2. června 1948 byl ve Sbírce zákonů a nařízení vyhlášen zákon č. 115/1948 Sb., doplňující zmíněný Dekret. Podle tohoto zákona byly všechny podniky znárodněné v roce 1948 na základě § 1 odst. 4 Dekretu považovány za znárodněné od 27. října 1945. Zákon nestanovil počet zaměstnanců znárodněných podniků.

10. Vyhláškou č. 26 ze dne 9. ledna 1946, uveřejněnou v Úředním listu, tehdejší ministr výživy prohlásil firmu za znárodněnou. Znárodňovací řízení bylo završeno výměrem tehdejšího ministra výživy ze dne 11. ledna 1949, který vymezil konečný rozsah znárodnění. Výměr se opíral o ustanovení § 1 odst. 1 bod 6 zákona č. 115/1948 Sb.

11. Dne 25. března 1991 byla firma transformována na akciovou společnost Rakona se stoprocentní majetkovou účastí státu. Dne 19. června 1991 zahraniční společnost Procter & Gamble uzavřela kupní smlouvu s Fondem národního majetku a dne 22. července 1991 vláda České republiky schválila privatizační projekt na prodej firmy této společnosti.

12. V listopadu 1991 stěžovatelé na základě zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích (dále jen „restituční zákon“), a zákona č. 92/1991 Sb., o převodu majetku státu na jiné osoby (dále jen „privatizační zákon“), podali žalobu na Ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci. Uvedli, že jsou českými občany a dědici původních majitelů firmy, a proto osobami oprávněnými k restituci podle § 3 odst. 4 písm. c) restitučního zákona. Uváděli také, že firma byla znárodněna způsobem porušujícím obecně uznávaná lidská práva a svobody ve smyslu § 2 odst. 3 zákona. Dále uváděli, že Dekret byl na firmu jejich rodiny chybně aplikován, protože podmínky

znárodnění uvedené v Dekretu, zejména podmínka, že podnik musí mít více než 150 zaměstnanců, nebyly splněny. Stěžovatelé argumentovali, že firma v důsledku toho byla znárodněna až podle zákona č. 115/1948 Sb., tedy po 25. únoru 1948, tj. po rozhodném datu pro restituce podle restitučního zákona.

13. Dne 29. června 1993 Obvodní soud pro Prahu 1 žalobu stěžovatelů zamítl. Byl toho názoru, že vlastnické právo k majetku stěžovatelů přešlo na stát vyhláškou ze dne 9. ledna 1946, tj. před rozhodujícím datem 25. února 1948 uvedeným v restitučním zákoně. Proto se tento zákon ani privatizační zákon nevztahují na případ stěžovatelů. Soud konstatoval, že výměr ministra výživy ze dne 11. ledna 1949 měl pouze deklaratorní charakter. Konstatoval, že skutečnost, že Dekret byl aplikován na majetek stěžovatelů contra legem, jelikož firma měla méně než 150 zaměstnanců, nemohla ovlivnit jeho rozhodnutí co do rozhodného data znárodnění. V tomto ohledu soud vzal v úvahu určité písemné důkazy, zejména prohlášení bývalých majitelů firmy na výzvu tehdejšího Ministerstva výživy ze dne 24. listopadu 1945, že průměrný počet zaměstnanců mezi 1. lednem 1938 a 1. lednem 1940 činil 117,3, a vyslechl manžela čtvrté stěžovatelky (který zemřel před ukončením restitučního řízení dne 7. září 1995). Ten uvedl mimo jiné, že Závodní rada vypočetla chybně počet zaměstnanců na základě mylného stanovení poměru administrativních zaměstnanců k dělníkům: podle výpočtu Závodní rady podniku tak na jednoho dělníka připadalo 1,8 administrativních pracovníků.

14. Stěžovatelé se odvolali k Městskému soudu v Praze. Dne 24. listopadu 1993 Městský soud jejich odvolání zamítl s tím, že firma byla znárodněna podle Dekretu v den, kdy nabyl účinnosti, tj. 27. října 1945. Dne 28. července 1995 Vrchní soud, projednávající věc na základě dovolání stěžovatelů, toto rozhodnutí potvrdil.

15. Dne 22. října 1995 stěžovatelé podali ústavní stížnost. Uvedli, že došlo k porušení článku 11 odst. 1 a článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a zpochybnili právní názor obecných soudů.

16. Dne 2. října 1996 Ústavní soud po veřejném ústním jednání stížnost zamítl, neboť neshledal žádné porušení základních práv stěžovatelů. Ústavní soud připomněl, že podle jeho vlastní judikatury znárodňování nastává ex lege, odvoláním na příslušný znárodňovací Dekret prezidenta republiky, za splnění tam uvedených podmínek. Považuje otázku počtu zaměstnanců firmy v době znárodnění za stěžejní, rozhodl se doplnit dokazování a vyžádal si archivní materiály od Státního okresního archivu v Rakovníku, Státního oblastního archivu v Praze, Státního ústředního archivu v Praze, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva financí.

Dokumenty předložené Ústavnímu soudu obsahovaly zejména informace o počtech zaměstnanců firmy v letech 1930 až 1940 v různých kategoriích výroby.

Listinné důkazy zahrnovaly i dopis ze dne 24. listopadu 1945 z tehdejšího Ministerstva výživy, adresovaný bývalým majitelům firmy a její Závodní radě, žádající je mimo jiné o specifikaci počtu pracovníků zaměstnaných v jednotlivých sekcích firmy. V odpovědi na tento dopis bývalí majitelé firmy uvedli, že průměrný počet zaměstnanců ve výrobě jedlých tuků v letech 1938–1940 činil 117,3. Závodní rada a národní správa informovaly tehdejší Ministerstvo výživy, že průměrný počet zaměstnanců byl 217,7, a svým dopisem ze dne 8. prosince 1945 specifikovaly, že průměrný počet zaměstnanců v letech 1938–1940 byl 204,3.

17. Ústavní soud ve svém nálezu, opírajícím se zejména o tyto dokumenty, které nebyly účastníkům řízení během ústního jednání předloženy, konstatoval, na rozdíl od názoru nižších soudů, že znárodnění bylo provedeno v souladu s podmínkami stanovenými Dekretem, tj. před 25. únorem 1948. Stěžovatelé proto neměli nárok na vydání firmy podle restitučního zákona.

II. Příslušné domácí právo

A. Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ze dne 23. března 1991 („restituční zákon“)

18. V preambuli restitučního zákona Federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky vyjádřilo svůj záměr napravit důsledky určitých majetkových a dalších křivd, k nimž došlo v letech 1948–1989.

19. Ustanovení § 1 odst. 1 zákona stanoví, že účelem zákona je náprava důsledků některých majetkových a jiných křivd způsobených akty v rámci občanského a pracovního práva nebo správními akty neslučitelnými se zásadami demokratické společnosti respektující práva občanů zakotvená v Chartě Organizace spojených národů a ve Všeobecné deklaraci lidských práv.

20. Podle § 2 odst. 1 písm. c) a odst. 3 zákona tato náprava pozůstává ve vydání majetku, byla li křivda spáchána aktem porušujícím obecně uznávaná lidská práva a svobody, tj. aktem v rozporu se zásadami uvedenými v § 1 odst. 1 zákona. Byla li oprávněná osoba zbavena v rozhodném období svých majetkových práv podle znárodňovacích předpisů přijatých v letech 1945–1949 bez příslušné náhrady, má podle tohoto zákona nárok, který lze uplatnit podle privatizačního zákona.

21. Ustanovení § 3 odst. 1 zákona stanoví, že oprávněnou osobou je fyzická osoba, jejíž věc přešla do vlastnictví státu za okolností uvedených v § 6 zákona, pokud je státním občanem České republiky. Podle § 3 odst. 4 písm. c) pokud osoba, jejíž majetek byl převeden na stát v případech uvedených v § 6, zemřela před uplynutím lhůty uvedené v § 5 odst. 2, oprávněnými osobami jsou její manžel nebo manželka a děti nebo, v případě jejich úmrtí, jejich děti, za předpokladu, že jsou státními občany.

B. Listina základních práv a svobod

22. Článek 11 odst. 1 Listiny stanoví mimo jiné, že každý má právo vlastnit majetek. Majetková práva všech vlastníků jsou si před zákonem rovna a mají stejnou právní ochranu.

23. Podle článku 36 odst. 1 Listiny každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

C. Zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu

24. Podle § 48 tohoto zákona Ústavní soud provádí důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu. Rozhodne, které z navrhovaných důkazů je třeba provést a může provést i jiné důkazy, než jsou navrhovány. Provedením určitého důkazu mimo ústní jednání může pověřit jednotlivého soudce a může též o provedení určitého důkazu požádat jiný soud. Všechny soudy, orgány veřejné správy a jiné státní orgány poskytují Ústavnímu soudu na jeho žádost pomoc při opatřování podkladů pro jeho rozhodování. O každém důkazu provedeném mimo ústní jednání se sepíše zápis, který podepíše soudce, zapisovatel a ostatní zúčastněné osoby. Výsledky takto prováděného dokazování je třeba při ústním jednání vždy sdělit.

25. Ustanovení § 63 stanoví, že pro řízení před Ústavním soudem se přiměřeně použijí ustanovení občanského soudního řádu a předpisy vydané k jeho provedení, pokud zákon o Ústavním soudu nestanoví jinak.

26. Podle § 81 Ústavní soud není vázán skutkovým zjištěním učiněným v předchozích řízeních.

D. Občanský soudní řád (zákon č. 99/1963 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

27. Podle § 121 není třeba dokazovat skutečnosti obecně známé nebo známé soudu z jeho činnosti, jakož i právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky.

28. Podle § 129 se důkaz listinou provede tak, že ji nebo její část při jednání předseda senátu přečte nebo sdělí její obsah. Předseda senátu může uložit tomu, kdo má listinu potřebnou k důkazu, aby ji předložil, nebo ji opatří sám od jiného soudu, orgánu nebo právnické osoby.

PRÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. K článku 6 § 1 Úmluvy

29. Stěžovatelé poukazují na to, že jim bylo upřeno právo na spravedlivý proces před Ústavním soudem, protože Ústavní soud opřel své rozhodnutí především o listiny, které nebyly vzaty v úvahu při ústním jednání a které nebyly účastníkům řízení ukázány nebo předloženy k projednání. Podle stěžovatelů tedy došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy, jehož relevantní část zní:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě … projednána … soudem … který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích …“

30. Stěžovatelé uvedli, že během ústního jednání Ústavní soud nebral v úvahu žádné nové listinné důkazy, shrnul pouze rozhodnutí obecných soudů a důkazy, které tyto soudy vzaly v úvahu, zejména důkazy provedené před Obvodním soudem pro Prahu 1, na jejichž základě tento soud rozhodl, že ke znárodnění došlo v rozporu s Dekretem č. 101/1945 Sb. V řízení před Obvodním soudem pro Prahu 1 stěžovatelé uplatnili námitky týkající se počtu zaměstnanců firmy, vypočítaného na žádost tehdejšího Ministerstva výživy ze dne 24. listopadu 1945 bývalými majiteli firmy podle tehdy platných předpisů. Zjistili, že ve výrobě jedlých tuků, která byla jediným odvětvím výroby, jehož se Dekret týkal, firma zaměstnávala v letech 1938–1940 průměrně 117,3 osoby. Ve stejné době tehdejší Ministerstvo výživy obdrželo informace od Závodní rady, která dospěla k závěru, že průměrný počet zaměstnanců ve sledovaném období byl 204,3.

31. Stěžovatelé také uvedli, že po ukončení ústního jednání Ústavní soud vynesl nález opírající se především o listiny získané od pěti institucí, které při tomto jednání nebyly předloženy a k nimž se stěžovatelé nemohli vyjádřit.

32. Vláda uvedla, že Ústavní soud je oprávněn vyžádat si listinné důkazy, které pokládá za relevantní pro své rozhodování, a že příslušné úřady byly požádány o pomoc při obstarávání těchto důkazů. Je na Ústavním soudu, které důkazy si vybere jako základ pro své rozhodování.

33. Vláda dále uvedla, že při ústním jednání Ústavní soud přečetl zprávu tehdejšího Ministerstva výživy uvádějící podmínky znárodnění firmy. Zpráva v závěru konstatovala, že podmínky ke znárodnění stanovené Dekretem byly splněny, protože průměrný počet zaměstnanců byl 204, což bylo více než minimum 150 zaměstnanců požadovaných v Dekretu. Stěžovatelé nevznesli námitky proti tomuto postupu a ani nepodali žádné návrhy v tomto ohledu. Vláda se odvolala na záznam ústního jednání před Ústavním soudem, z něhož vyplývá, že:

„Předseda senátu udělil slovo soudci zpravodajovi … který shrnul obsah ústavní stížnosti. Konstatoval, že není žádný důvod k odmítnutí stížnosti. Shrnul obsah rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, Městského soudu v Praze, Obvodního soudu pro Prahu 1 a Ministerstva pro správu národního majetku a jeho privatizaci.“

„Soudce zpravodaj: Z dokumentů ve spise Obvodního soudu pro Prahu 1 Ústavní soud … zjistil, že v roce 1945 byla firma dána do národní správy pro podezření z kolaborace s Němci; národní správa nebyla odvolána ani po vyvrácení tohoto podezření. Z vyjádření stěžovatelů předložených Obvodnímu soudu pro Prahu 1 vyplývá, že v roce 1945 firma nesplňovala podmínky předepsané Dekretem č. 101/1945 Sb., tj. nedosahovala potřebného

počtu 150 zaměstnanců. Ministerstvo výživy však také předložilo výpočty tehdejší Závodní rady firmy, která byla v národní správě, z nichž vyplývá, že počet zaměstnanců byl 204. Podle bývalých majitelů výroba mýdla, parfumerie, glycerínu a krystalové sody a pila a lisovna v Židovicích neměly být znárodněny, neboť nikdy netvořily s výrobou umělých jedlých tuků nerozlučný celek. Zřízení národního podniku Rakovnický tukový závod bylo tedy v rozporu s § 8 odst. 1 písm. c) Dekretu č. 101/1945 Sb., neboť tento Dekret dovoloval vytvoření národního podniku pouze podle § 1 odst. 1 Dekretu …"

„Zástupce stěžovatelů na dotaz předsedy senátu: Dodatečné přednesy a doplňující návrhy nemám. Myslím, že vše podstatné bylo obsaženo v naší ústavní stížnosti …"

34. Vláda doplnila, že podle § 81 zákona o Ústavním soudu není Ústavní soud vázán skutkovým zjištěním učiněným v předchozích řízeních.

A. Aplikovatelnost článku 6 § 1

35. Soud poznamenává, že Vláda zpochybnila aplikovatelnost článku 6 § 1 Úmluvy pouze ve svém vyjádření k nárokům stěžovatelů na spravedlivé zadostiučinění a nevznesla tuto otázku ve svém vyjádření k meritu stížnosti.

36. Soud je toho názoru, že článek 6 § 1 je na daný případ aplikovatelný. Stěžovatelé měli právo požadovat vydání majetku, tedy právo majetkové povahy (viz rozsudek ve věci Editions Périscope v. Francie ze dne 30. března 1992, Série A, č. 234-B, str. 65 – 66, § 39 a 40) a vznikl vážný spor o to, zda skutečně měli na vydání nárok. Navíc, podle judikatury Soudu je článek 6 § 1 Úmluvy aplikovatelný na řízení před ústavními soudy (viz rozsudek ve věci Ruiz-Mateos v. Španělsko ze dne 23. června 1993, Série A, č. 262, str. 18, § 31 – 32; rozsudek ve věci Süssmann v. Německo ze dne 16. září 1996, Reports of Judgements and Decisions, 1996-IV, str. 1172, § 43 – 45; rozsudky ve věcech Pemmel v. Německo ze dne 1. července 1997, Reports 1997-IV, str. 1109-10, § 53 – 57, a Probstmeier v. Německo ze dne 1. července 1997, Reports 1997-IV, str. 1135 – 36, § 48 – 53).

37. Článek 6 § 1 je tedy aplikovatelný i pro tento případ.

B. Soulad s článkem 6 § 1

38. Soud je toho názoru, že provedení doplňujících důkazů soudem, tak jako v projednávaném případě Ústavním soudem, samo o sobě není neslučitelné s požadavky spravedlivého procesu. V projednávaném případě vyvolává problém pouze skutečnost, že s důkazy shromážděními z iniciativy Ústavního soudu od Státního Wasního archivu v Rakovníku. Státního oblastního archivu v Praze, Státního ústředního archivu v Praze. Mineerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva financí nebyli stěžovatelé seznámení.

39. Princip rovnosti zbraní, který je jedním z prvků širší koncepce spravedlivého procesu, vyžaduje, aby každé ze stran byla dána přiměřená příležitost předložit svoji záležitost za podmínek, které ji nestaví do podstatné nevýhody vůči protistraně (viz rozsudek ve věci Ankerl v. Švýcarsko ze dne 23. října 1996. Reports 1996-V. ar. 1567 – 68. § 38. a rozsudek ve věci Helle v. Finsko ze dne 19. prosince 1997. Reports 1997-VIII. Ir. 2928. § 53).

V projednávaném případě inkriminované listinné důkazy nebyly sděleny žádnému z účastníků sporu před Ústavním soudem. Žádné porušení zásady rovnosti zbraní proto nebylo shledáno.

40. Nicméně, koncept spravedlivého procesu zahrnuje také právo na kontradiktorní řízení, podle kterého účastníci musejí mít příležitost nejen předložit každý důkaz nutný k tomu, aby obhájili své nároky, ale také musejí být seznámení s každým důkazem nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnit rozhodování soudu, a musejí mít možnost se k nim vyjádřit (viz rozsudek ve věci Nideröst-

Huber v. Švýcarsko“, ze dne 18. února 1997. Reports 1997-1. str. 108. $ 24. a rozsudek ve věci Mantovanelli v. Francie ze dne 18. března 1997. Reports 1997-11. str. 436, § 33).

41. Soud konstatuje, že písemné důkazy předložené na žádost Ústavního soudu byly zjevně způsobilé rozhodnutí Ústavního soudu ovlivnit. Stěžovatelé uváděli před Ústavním soudem, že znárodnění firmy podle Dekretu č. 101/1945 Sb., který vstoupil v platnost dne 27. října 1945, tj. před 25. únorem 1948. bylo nezákonné. protože firma měla v té době méně než 150 zaměstnanců – počet požadovaný Dekretem, a že firma byla znárodněna až podle zákona č. 115/1948 Sb., tj. v období, které je opravňovalo k restituci. Bylo tudíž nesmírně důležité dát stěžovatelům možnost vyjádřit se k písemným důkazům týkajícím se počtu zaměstnanců, pokud by to chtěli učinit.

42. Ze záznamu ústního jednání před Ústavním soudem nevyplývá, že předmětné písemné důkazy byly přečteny. Soud je však toho názoru, že i kdyby byly takovéto důkazy předloženy a přečteny během ústního jednáni, nebylo by tím naplněno právo stěžovatelů na kontradiktorní řízení vzhledem k povaze a důležitosti těchto důkazů. Účastník řízení musí mít možnost seznámit se s důkazy předloženými soudu, jakož i možnost vyjádřit se před soudem k jejich existenci, obsahu a pravosti v přiměřené formě a v přiměřené době. event. písemně a předem.

43. Není důležité, že během ústního jednání se Ústavní soud zmínil o výpočtech Závodní rady firmy, podle nichž byl průměrný počet zaměstnanců 204, a že tato informace se také objevila v jednom z dokumentů, které Ústavní soud získal od státních orgánů. Soud je toho názoru, že strany sporu mohou legitimně očekávat, že budou dotázány, zda určitý dokument vyžaduje jejich specifické vyjádření. Zde je v sázce zejména důvěra stěžovatelů v proces ústavní spravedlnosti, vycházející mezi jiným i z předpokladu, že dostanou možnost vyjádřit svá
stanoviska ke každému dokumentu ve spise, týkajícím se jejich ústavní stížnosti.

44. Soud je toho názoru, že poskytnout stěžovatelům možnost vyjádřit se ke všem listinným důkazům předloženým Ústavnímu soudu bylo tím potřebnější, že důkazy zopakované Ústavním soudem při ústním jednání byly základem, podle kterého Obvodní soud pro Prahu 1 rozhodl, že znárodnění firmy bylo provedeno contra legem. Kromě toho dokumenty neobsahovaly skutečnosti, které by byly všeobecně známy nebo známy Ústavnímu soudu v důsledku výkonu jeho funkce, ani nepředstavovaly obecně závazné právní předpisy uveřejněné nebo
oznámené ve Sbírce zákonů, které by podle článku 121 občanského soudního řádu nebylo třeba dokazovat.

45. Soud proto konstatuje, že v projednávaném případě respektování práva na spravedlivé projednání věci, zaručené článkem 6 § 1 Úmluvy, vyžadovalo, aby stěžovatelům byla dána možnost vyjádřit se k listinným důkazům předloženým na žádost Ústavního soudu státními orgány.

46. Došlo tedy k porušení článku 6 § 1 Úmluvy.

II. Aplikace článku 41 Úmluvy

47. Článek 41 Úmluvy zní:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přizná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Škoda

48. Co do peněžní újmy stěžovatelé požadovali částku 1 851 000 000 Kč jako náhradu tržní hodnoty firmy ke dni 1. července 1991 (datum prodeje firmy státem společnosti Procter & Gamble) a částku 1

525 000 000 Kč jako náhradu ušlého zisku za období od 1. července 1991 do 30. června 1999.

49. Vláda nespatřovala žádnou příčinnou souvislost mezi částkami požadovanými stěžovateli a údajným porušením článku 6 § 1 Úmluvy při řízení před Ústavním soudem.

50. Soud konstatuje, že částky požadované jako náhrada finanční škody se vztahují k tržní hodnotě firmy ke dni 1. července 1991 a ušlému zisku z období mezi tímto datem a dnem 30. června 1999. Soud tudíž poznamenává, že stěžovatelé ve skutečnosti požadují náhradu za znárodnění, které podle nich bylo nezákonné. To však nebylo předmětem jejich stížnosti k Soudu, který měl pouze zjistit, zda se stěžovatelům dostalo spravedlivého procesu při projednávání jejich záležitosti ve smyslu článku 6 § 1 Úmluvy. Kromě toho Soud nemůže spekulovat o tom, zda výsledek řízení by byl jiný, kdyby nedošlo k porušení Úmluvy, avšak neshledává nerozumným pohlížet na stěžovatele tak, že utrpěli ztrátu reálné příležitosti (viz rozsudek ve věci Colozza v. Itálie ze dne února 1985, Série A, č. 89, str. 17, § 38, a rozsudek ve věci Zielinski a Pradal a Gonzales a spol. v. Francii ze dne 28. října 1999, který bude uveřejněn v úředních zprávách Soudu, § 79). Na základě svého odhadu spravedlivého zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy Soud přiznává každému ze stěžovatelů částku 1 350 000 Kč jako souhrnnou náhradu všech škod.

B. Náklady a výlohy

51. Stěžovatelé požadovali částku 12 274 230 Kč jako náhradu nákladů a výloh řízení před vnitrostátními soudy (9 658 755 Kč) a později před orgány Úmluvy (2 615 475 Kč), vypočtenou podle domácích zákonných sazeb. Požadovali také částku 54 000 Kč za vypracování odborného posudku zdůvodňujícího jejich požadavek na spravedlivé zadostiučinění.

52. Soud poznamenává, že podle jeho vlastní judikatury může být náhrada nákladů a výdajů poškozené straně přiznána, pokud je tato strana musela vynaložit při své snaze zabránit nebo napravit porušení Úmluvy, jež bylo konstatováno Soudem. Musí být také prokázáno, že náklady byly skutečně a nutně vynaloženy a že byly přiměřené co do své výše (viz mimo jiné rozsudek ve věci Philis v. Řecko ze dne 27. srpna 1991, Série A, č. 209, str. 25, § 74, a rozsudek ve věci Nikolova v. Bulharsko ze dne 25. března 1999, který bude uveřejněn v úředních zprávách Soudu, § 79).

Soud konstatuje, že náklady týkající se řízení před vnitrostátními soudy včetně Ústavního soudu nemohly být vynaloženy za účelem zabránit nebo napravit porušení Úmluvy, které poznamenalo řízení před posledně jmenovaným soudem. Je proto toho názoru, že tuto část požadavku musí zamítnout.
Co se týče nákladů na zastoupení stěžovatelů ve Štrasburku, Soud připomíná, že není vázán domácími měřítky ani praxí, i když jich může podpůrně použít (viz kromě mnoha jiných rozsudek ve věci Tolstoy Miloslavsky v. Spojené království ze dne 13. července 1995, Série A, č. 316, str. 83, § 77, a Baskaya a Okcuoglu v. Turecko ze dne 8. července 1999, který bude uveřejněn v úředních zprávách Soudu, § 98). Na spravedlivém základě Soud přiznává každému stěžovateli částku 80 000 Kč jako úhradu výloh a výdajů.

C. Úroky z prodlení

53. Podle informací, které má Soud k dispozici, je oficiální úroková míra v České republice v době přijetí tohoto rozsudku 10 % ročně.

VÝROK

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *Konstatuje*, že článek 6 § 1 Úmluvy je v daném případě aplikovatelný.

2. *Konstatuje*, že došlo k porušení článku 6 § 1 Úmluvy.

3. *Konstatuje*, že

a) žalovaný stát musí zaplatit do tří měsíců od data, kdy rozsudek nabude právní moci, každému ze stěžovatelů částku 1 350 000 Kč (slovy jeden milion tři sta padesát tisíc korun) za všechny položky škody dohromady a ve stejné lhůtě každému stěžovateli částku 80 000 Kč (slovy osmdesát tisíc korun) jako náhradu nákladů a výdajů,

b) po dobu od vypršení uvedené lhůty až do vyrovnání bude platit jednoduchá úroková míra 10 % ročně.

4. *Zamítá* ostatní požadavky stěžovatelů na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno při veřejném zasedání Soudu v Paláci lidských práv ve Štrasburku dne 3. března 2000.

S. DOLLÉOVÁ
tajemnice

N. BRATZA
předseda